

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Г.В. ЯРОШЕНКО,
к.е.н., НДІ праці і зайнятості населення,
М.І. ЯРОШЕНКО,
к.е.н.

Соціальні проблеми домогосподарств

У статті розглянуто соціальні проблеми домогосподарств в аспекті типу їх господарювання.

Досліджено структуру домогосподарств та домогосподарств з дітьми від 3 до 18 років. Встановлено, що збільшується кількість домогосподарств з однією, двома, трьома особами, а зменшується з кількістю осіб у домогосподарстві, де чотири і більше осіб, що засвідчило як про демографічну, так і соціальні проблеми.

Оцінюючи показники домогосподарств, виявлено, що збільшується кількість домогосподарств з однією дитиною і зменшується число домогосподарств з двома дітьми, і зовсім мала частка домогосподарств, де три і більше дітей.

Практично не відбувається відтворення населення України. На дану ситуацію вплинуло декілька причин, як-от: низька заробітна плата, неналежне забезпечення житлом молодих сімей, тобто невпевненість у завтрашньому дні молодих людей. За існуючу заробітну плату в розмірі 3 тис. гривень проблематичне придбання житла без державної допомоги батьків.

Демографічна ситуація вкрай незадовільна, відсутній природний приріст населення, хоча збільшується кількість народжених, але при цьому кількість померлих її перевищує.

Дослідження витрат домогосподарств засвідчило, що в усіх домогосподарствах витрати на продовольчі товари становили більше 50% у порівнянні із 30–40% у розвинутих країнах. Це свідчить, що переважна частина домогосподарств відноситься до категорії бідних. Тому збільшується частка різного роду пільг, субсидій, доплат із боку держави малозабезпечених членів домогосподарств.

Залежно від доходу домогосподарств формується відповідний продовольчий кошик, тобто різні прошарки населення мають свій набір товарів і послуг. В умовах при оптимізації обґрунтування споживчих кошиків ці дані необхідно враховувати.

Ключові слова: домогосподарство, соціальна політика, структура домогосподарств, людський капітал, ринок праці.

В статье рассмотрены социальные проблемы домохозяйств в аспекте их хозяйствования.

Исследована структура домохозяйств и домохозяйств с детьми от 3 до 18 лет. Установлено, что увеличивается число домохозяйств с одним, двумя, тремя членами, а уменьшается с численностью членов в домохозяйстве с четырьмя и более, что свидетельствует о демографической и социальной проблемах домохозяйств.

Оценивая показатели домохозяйств, установлено, что увеличивается число домохозяйств с одним ребенком и уменьшается число домохозяйств с двумя детьми, и совсем малая часть домохозяйств с тремя детьми и более.

Практически не происходит воспроизводства населения Украины.

На данную ситуацию повлияло несколько причин, как-то: низкая заработная плата, недостаточное обеспечение жильем молодых семей, то есть нет уверенности в завтрашнем дне у молодых семей. За нынешнюю заработную плату в размере 3 тыс. грн. проблематично приобрести жилье без помощи родителей.

Демографическая ситуация вызывает тревогу по причине отсутствия природного прироста населения, несмотря на увеличение рождаемости, количество умерших ее превышает.

Исследование затрат домохозяйств свидетельствует, что во всех домохозяйствах расходы на питание превышают 50% всех затрат по сравнению с 30–40% в развитых странах. Это свидетельствует о том, что большинство домохозяйств относятся к числу бедных. В связи с этим увеличивается доля различных льгот, субсидий, доплат со стороны государства малоимущим членам домохозяйств.

В зависимости от дохода домохозяйств формируется соответствующая продовольственная корзина. То есть разные слои населения имеют свой набор товаров и услуг. В этой связи при оптимизации обоснования потребительских корзин эти данные необходимо учитывать.

Ключевые слова: домохозяйство, социальная политика, структура домохозяйств, человеческий капитал, рынок труда.

This article examines the social problems of households in terms of their management.

Investigated the structure of households and households with children from 3 to 18 years. Found that increasing the number of households with one, two, three persons, and decreases with the number of persons in a household with four or more, indicating that the human and social problems of households.

Evaluating the performance of households found that increased household with one child and reduced household with two children and a very small portion of households with three or more children.

Practically there is no reproduction of the population of Ukraine.

To this situation has affected several reasons, such as low wages, lack of housing for young families, that is, there is no faith in tomorrow for young families. For the current salary of \$ 3 thousand difficult to purchase a house without outside help parents.

The demographic situation is worrying because of the lack of natural increase of the population, despite the increase in the birth rate, but the number of dying than.

Cost study households testified that in all households on food costs exceed 50% of the cost compared to 30–40% in developed countries. This indicates that the majority of households are poor. In connection with this part of the various benefits increased subsidies, co-payments from the state to the poor members of the household.

Depending on household income, an appropriate food basket. That is, different segments of the population have their own set of goods and services. In this context, the optimization study of the baskets, these data must be considered.

Постановка проблеми. В умовах удосконалення соціальної політики особливе значення надається домогосподарствам у формуванні людського капіталу, ринку праці, вирішенні низки соціальних проблем і розвитку підприємництва, зайнятості, подолання бідності. Для цього обґрунтовуються механізми підтримки домогосподарств в їхньому ставленні дієздатним органічним суб'єктом усієї системи економічних відносин на всіх рівнях економіки.

Відмічається, що сучасні домогосподарства України ще не досягли рівня, притаманного ринковій економіці. Спостерігається тенденція посилення розбіжностей домогосподарств за рівнем свого соціально-економічного розвитку.

На наш погляд, необхідність посилення уваги до домогосподарств, їхнього економічного стану та місця в економічному відтворенні – це вимоги часу. Не можна залишити поза увагою такий великий сектор економіки держави, в якому з найбільшою повнотою реалізуються соціально-економічні відносини, що веде до оцінки їхньої ролі у самовідтворенні домогосподарств і факторів, які впливають не тільки на розвиток економіки в цілому, а й як особливість системи економічних відносин індивіда з суспільством.

Питання розробки і практики домогосподарств України є актуальним не тільки з погляду їхніх функцій у новому економічному середовищі, а також значущість домогосподарств як основних суб'єктів ринкової економіки, посилення уваги до сімей, їхнього економічного стану та можливостей.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Суттєвий внесок у дослідження проблем домогосподарств зробили І.К. Бонлар, О.Ю. Рудченко, А.М. Колот, Д.П. Богиня, І.Г. Манцуров, О.Л. Савенко, В.В. Латік, А.В. Базиліук, О.В. Боков, В.І. Вітер та інші.

У працях цих та інших вітчизняних вчених переважає дослідження купівельної спроможності, структури домогосподарств, культури споживання, регулювання особистих потреб, споживання продуктів харчування, доходи і витрати домогосподарств.

Мало присвячено уваги соціальним проблемам домогосподарств, їх сімейного складу та наявності дітей у домогосподарств, що надзвичайно важливо, сукупним витратам тощо. Дані проблеми пов'язані з реформуванням соціальної політики, в центрі якої має стати особистість, сім'я, домогосподарство.

Мета статті – визначити тенденції розвитку домогосподарств та фактори, які впливають на їхнє соціальне становище.

Виклад основного матеріалу. Дослідження домогосподарств як суб'єктів економічних відносин свідчить про те, що вони головним чином розглядаються в аспекті типу господарювання або як відтворювальний компонент загальної структури.

Серед різних визначень поняття домогосподарства жодне не має повної відповідності з поняттям «сім'я». Вважається, що поняття «домогосподарство» більш тісно прив'язане до розуміння поєднання на підставі родинних зв'язків. Тоді як сім'я – це домогосподарство. Одночасно домогосподарство – це економічна одиниця, яка постачає економіку ресурса-

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ми і використовує одержані за них гроші для купівлі кінцевих продуктів сім'ї та накопичення.

Згідно з інформацією Державного комітету статистики України, за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України за програмою основного (базового) інтерв'ю, яке проводиться щорічно в листопаді поточного року в 2011 році, середній розмір домогосподарств становив 2,59 особи у порівнянні з 2,76 особи в 2000 році (табл. 1). Найбільше домогосподарств із двох осіб – 28%, трьох осіб – 25,6%. Найменше домогосподарств із п'яти і більше осіб – 8,0%. У порівнянні з 2000 роком збільшилася кількість господарств із чисельністю однієї особи, двох і трьох осіб, але зменшилося домогосподарств із чисельністю чотирьох, п'яти і більше осіб. Це свідчить як про зменшення сімейного складу, так і господарських зв'язків.

Домогосподарства з дітьми від 7–16 років у сільській місцевості мали тенденцію до скорочення. Таке положення свідчить про наявність у сільських домогосподарствах соціальних проблем, забезпечення їжею, житлом тощо.

Найбільш доцільним є визначення цільових програм, спрямованих на подолання або зменшення гостроти проблем існування домогосподарств, в яких є діти, а батьків немає, або є один з них, причому у похилому віці або безробітний чи хворий. Такі господарства повинні бути на особливому обліку і розглядатися як пріоритетні у стратегії соціальної політики. Поряд із цим не можна залишити поза увагою домогосподарства без дітей. За даними 2011 року, в Україні було таких господарств 62,1%, а в сільській місцевості – 63,3%.

Із усіх домогосподарств у 2011 році 23,6% – це домогосподарства, які складаються з однієї особи, в міських поселеннях – 22,7%, у сільській місцевості – 25,8%.

Це також досить складна проблема, на яку необхідно звернути увагу, чи працездатна особа, чи ні, як вона забезпечена державою.

У 2011 році зменшилася частка домогосподарств із дітьми до 18 років – із 43,6% у 2000 році до 37,9% у 2011 році. Збільшилася частка домогосподарств без дітей з 56,4% у 2000 році до 62,1% у 2011 році. Таке положення висвічує як демографічну ситуацію, так і соціальну.

У зв'язку із введенням законодавства про допомогу при народженні дитини збільшилася кількість домогосподарств із дітьми до 3 років – з 5,2% у 2000 році до 7,5% у 2011 році. Відповідно з дітьми до 7 років збільшення становило з 13,7 до 17,6%. Поряд із зменшенням домогосподарств із дітьми до 14 років – з 32,8 до 29,6%, до 16 років – з 38,8 до 33,3%.

За даними досліджень домогосподарств, кількість сімей, в яких є одна дитина, збільшилася з 61% у 2000 році до 74,9% у 2011 році, в міських поселеннях – відповідно із 66,5 до 79,7%, у сільській місцевості – з 48 до 63,6% (табл. 2).

Двох дітей у домогосподарствах в 2011 році мають 22,6% проти 33,3% в 2000 році, в міських поселеннях відповідно 22,6% у порівнянні із 30% в 2000 році, в сільській місцевості 30,9% у порівнянні із 41,2% в 2000 році, тобто збільшується кількість домогосподарств з однією дитиною, а зменшується – з двома дітьми. І зовсім мала чисельність домогосподарств, де проживає три і більше дітей, і динаміка характеризується

Таблиця 1. Розподіл домогосподарств з кількістю їхніх членів і наявністю дітей

| 1 | 2000 рік | | | 2009 рік | | | 2010 рік | | | 2011 рік | | |
|--|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|
| | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | |
| | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості |
| 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | |
| Усього домогосподарств | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 |
| у тому числі складаються з осіб: | | | | | | | | | | | | |
| однієї | 20,9 | 19,9 | 23,2 | 23,2 | 22,2 | 25,3 | 23,5 | 23,0 | 24,7 | 23,6 | 22,7 | 25,8 |
| двох | 27,6 | 28,2 | 26,2 | 28,6 | 30,0 | 25,6 | 28,3 | 28,5 | 27,9 | 28,0 | 28,5 | 26,8 |
| трьох | 22,0 | 24,6 | 16,3 | 25,2 | 27,6 | 19,7 | 25,4 | 28,1 | 19,1 | 25,6 | 28,6 | 18,9 |
| чотирьох | 19,0 | 19,6 | 17,9 | 14,2 | 13,9 | 14,8 | 14,4 | 14,3 | 14,6 | 14,7 | 14,6 | 14,8 |
| п'яти і більше | 10,5 | 7,7 | 16,4 | 8,8 | 6,3 | 14,6 | 8,4 | 6,1 | 13,7 | 8,1 | 5,6 | 13,7 |
| Середній розмір домогосподарств, осіб | 2,76 | 2,70 | 2,89 | 2,60 | 2,54 | 2,74 | 2,59 | 2,54 | 2,71 | 2,59 | 2,53 | 2,70 |
| Частка домогосподарств з дітьми до 18 років | 43,6 | 44,6 | 41,4 | 37,8 | 38,0 | 37,2 | 37,8 | 38,6 | 36,1 | 37,9 | 38,4 | 36,7 |
| Частка домогосподарств без дітей | 56,4 | 55,4 | 58,6 | 62,2 | 62,0 | 62,8 | 62,2 | 61,4 | 63,9 | 62,1 | 61,6 | 63,3 |
| Із загальної кількості домогосподарств частка із дітьми у віці | | | | | | | | | | | | |
| до 3 років | 5,2 | 4,8 | 6,0 | 8,2 | 8,5 | 7,5 | 7,8 | 8,3 | 6,8 | 7,5 | 8,1 | 6,2 |
| до 7 | 13,7 | 12,9 | 15,5 | 16,9 | 17,6 | 15,2 | 17,5 | 18,7 | 15,0 | 17,6 | 18,8 | 14,9 |
| до 14 | 32,8 | 33,0 | 32,3 | 28,8 | 28,9 | 28,4 | 29,6 | 30,6 | 27,6 | 29,6 | 30,4 | 27,8 |
| до 16 | 38,8 | 39,5 | 37,3 | 32,7 | 32,8 | 32,6 | 33,7 | 34,6 | 31,9 | 33,3 | 33,9 | 32,0 |

Джерело [1, с. 395, 2, с. 396].

зниженням у порівнянні з 2000 роком. У 2011 році таких домогосподарств, де проживало троє дітей, було 2,0% у порівнянні з 4,1% в 2000 році, в міських поселеннях – 1,0%, у сільській місцевості – 4,5% у порівнянні з 7,5% в 2000 році.

І близько одного процента – це домогосподарства, де проживає чотири і більше дитини. Це свідчить про зниження життєвого рівня домогосподарств, де народжують переважно одну дитину, тобто не забезпечується відтворення населення в цілому.

Загальний коефіцієнт народжуваності (на 1000 наявного населення) збільшився з 7,8 в 2000 році до 11,0 у 2011 році, особливо в сільській місцевості, даний коефіцієнт відповідно зріс з 9,2 до 12,1. Але природного приросту, як в 2000 році, так і в 2011 році, не спостерігалось, тобто якщо в 2011 році кількість народжених становила 502,6 тис. осіб, але померло 664,6 тис. осіб [2, с. 336].

Ці питання щодо демографічної ситуації надзвичайно важливі, і необхідні радикальні заходи на державному рівні.

У 2011 році в усіх домогосподарствах споживчі сукупні витрати становили 90,2%, у тому числі в міських поселеннях 91,2%, у сільській місцевості – 87,8% у порівнянні із 2000 роком, де споживчі витрати становили 93,3%, у міських поселеннях – 93,8%, у сільській місцевості – 92,5% (табл. 3).

Витрати на продовольчі товари в 2011 році становили 56,5% у порівнянні з 67,9% в 2000 році, в міських поселеннях – відповідно 55,4% проти 65,3% у 2000 році, в сільській місцевості – 60% проти 74,1% у 2000 році.

Те, що на продовольчі витрати домогосподарства стали менше витрачати, – позитивний момент, але ще досить значна частка – близько 60%, тоді як у розвинених країнах на продовольчі товари витрачається 30–40%.

У 2011 році збільшилася частка витрат на оплату житла та комунальних послуг при зменшенні суми пільг та субсидій, що пояснюється зниженням життєвого рівня членів домогосподарств. Таке положення свідчить, що значну частку домогосподарств можна віднести до категорії бідних.

Слід зазначити, що домашні господарства є важливим соціально-економічним утворенням, яке найбільш повно відображає рівень матеріального добробуту різних соціальних груп населення України.

Структура грошових доходів домогосподарств залежно від їх чисельності свідчить, що найбільша частка оплати праці в доходах – у домогосподарств із трьох осіб, тобто якщо є дві працюючі особи і мають одну дитину (табл. 4).

Більші доходи від підприємницької діяльності у домогосподарствах із чотирьох осіб і п'яти осіб.

Різного роду допомоги, субсидії більше потребують домогосподарства із однієї особи (50%), а також із чисельністю дві особи (40%). Тут можуть бути різні причини залежно від типу домогосподарства (матері-одиначки, інваліди тощо).

Викликають стурбованість домогосподарства з однією особою, де оплата праці становить 27–29%, а допомоги – 50%, такі домогосподарства мають бути під особливою увагою держави.

Процес формування доходів домогосподарств має два етапи. Перший етап являє собою утворення індивідуальних доходів самодіяльних осіб (робітники, службовці, підприємці, пенсіонери і т.д.). У соціально-економічному житті суспільства простим складовим елементом, яким є домашнє господарство, матеріальне положення кожного члена суспільства визначається не тільки його індивідуальним доходом, а й доходом домогосподарства, членом якого він є. Сума доходів членів домашнього господарства становить єдине джерело, за рахунок якого покриваються всі нужди.

У статистичній практиці бюджет домогосподарства являє собою балансову таблицю, де в дохідній частині записуються надходження в домогосподарство коштів за джерелами, а у витратах – використання цих коштів за напрямками.

Бюджет домогосподарства не передбачає акумулювання всіх грошових, матеріальних та інших ресурсів в одних руках або єдиній касі, але передбачає погоджену споживчу поведінку всіх членів домогосподарства, тобто витрати коштів, які знаходяться у окремих членів домогосподарства.

В умовах, коли споживання залежить від особистих доходів населення, протиріччя між споживанням населення і матеріальними можливостями їх забезпечення приводить до формування різних типів споживання (табл. 5).

Залежно від зменшення доходу споживання продуктів харчування зменшується. Особливо це виразно видно у домогосподарств, де на душу населення припадає 300–600

Таблиця 2. Розподіл домогосподарств із дітьми за кількістю дітей у складі

| | 2000 рік | | | 2010 рік | | | 2011 рік | | |
|-------------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|
| | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | |
| | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 8 | 9 |
| Усі домогосподарства з дітьми | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 |
| у тому числі мають дітей: | | | | | | | | | |
| одну | 61,0 | 66,5 | 48,0 | 73,5 | 78,8 | 60,8 | 74,9 | 79,7 | 63,6 |
| двох | 33,3 | 30,0 | 41,2 | 23,5 | 19,7 | 32,5 | 22,6 | 19,1 | 30,9 |
| трьох | 4,1 | 2,7 | 7,5 | 2,5 | 1,4 | 5,3 | 2,0 | 1,0 | 4,5 |
| чотирьох і більше | 1,6 | 0,8 | 3,3 | 0,5 | 0,1 | 1,4 | 0,5 | 0,2 | 1,0 |

Джерело [2, с. 397].

Таблиця 3. Структура сукупних витрат домогосподарств (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

| 1 | 2000 | | | 2010 | | | 2011 | | |
|---|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|----------------------|------------------------------|------------------------|
| | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | | Усі домогосподарства | у тому числі, які проживають | |
| | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості | | у міських поселеннях | у сільській місцевості |
| Усього сукупних витрат, грн. | 541,3 | 547,3 | 528,1 | 3072,7 | 3209,8 | 2765,6 | 3456,0 | 3621,6 | 3084,6 |
| Відсотки | | | | | | | | | |
| Споживчі сукупні витрати | 93,3 | 93,8 | 92,5 | 90,0 | 91,0 | 87,4 | 90,2 | 91,2 | 87,8 |
| Продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби) | 67,9 | 65,3 | 74,1 | 56,7 | 55,6 | 59,9 | 56,5 | 55,4 | 60,0 |
| Непродовольчі товари та послуги | 25,4 | 28,5 | 18,4 | 33,3 | 35,4 | 27,5 | 33,7 | 35,8 | 27,8 |
| Оплата житла, комунальних продуктів та послуг | 6,9 | 8,1 | 4,2 | 7,6 | 8,6 | 4,9 | 8,0 | 9,1 | 5,2 |
| з них: | | | | | | | | | |
| сума пільг та субсидій | 2,3 | 2,5 | 1,8 | 0,6 | 0,6 | 0,5 | 0,6 | 0,7 | 0,5 |
| Неспоживчі сукупні витрати | 6,7 | 6,2 | 7,5 | 10,0 | 9,0 | 12,6 | 9,8 | 8,8 | 12,2 |

Джерело [2, с. 405].

Таблиця 4. Структура грошових доходів домогосподарств залежно від їх чисельного складу (в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

| 1 | 2010 | | | | | | 2011 | | | | | |
|--|----------------------|------------------|--------|--------|---------|------------------|----------------------|------------------|--------|--------|---------|------------------|
| | Усі домогосподарства | з кількістю осіб | | | | | Усі домогосподарства | з кількістю осіб | | | | |
| | | однією | двома | трьома | чотирма | п'ятьма і більше | | однією | двома | трьома | чотирма | п'ятьма і більше |
| Усього грошових доходів | 3126,4 | 1482,9 | 2829,2 | 2780,5 | 4134,2 | 5017,6 | 3452,8 | 1670,0 | 3197,8 | 4156,9 | 4584,5 | 5258,2 |
| Відсотків | | | | | | | | | | | | |
| Оплата праці | 53,0 | 27,7 | 43,7 | 63,7 | 62,1 | 55,2 | 54,9 | 29,3 | 44,3 | 66,2 | 65,7 | 55,1 |
| Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості | 6,8 | 2,4 | 3,2 | 9,4 | 10,0 | 7,3 | 5,3 | 3,2 | 3,2 | 6,7 | 6,2 | 5,9 |
| Доходи від продажу сільськогосподарської продукції | 3,8 | 3,2 | 4,0 | 2,9 | 4,1 | 5,3 | 3,6 | 2,9 | 3,7 | 2,5 | 3,8 | 5,8 |
| Пенсії, стипендії, допомога та субсидії, надані готівкою | 28,8 | 52,0 | 41,6 | 16,4 | 18,2 | 28,1 | 28,3 | 50,0 | 40,3 | 16,8 | 18,1 | 27,9 |
| Грошова допомога від родичів та інші грошові доходи | 7,6 | 14,7 | 7,5 | 7,6 | 5,6 | 4,1 | 7,9 | 14,6 | 8,5 | 7,8 | 6,2 | 5,3 |

Джерело [2, с. 405].

Таблиця 5. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах із різними середньодушовими еквівалентними загальними доходами у 2011 році (у середньому за місяць у розрахунку на одну особу, кг)

| | Усі домогосподарства | Із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, грн. | | | | | |
|---------------------------------|----------------------|---|-------------|-------------|-------------|--------------|-------------|
| | | до 300,0 | 300,1–480,0 | 480,1–660,0 | 660,1–840,0 | 840,1–1020,0 | 1020,1–1200 |
| М'ясо і м'ясопродукти | 5,1 | 2,0 | 1,5 | 2,3 | 3,1 | 3,7 | 4,1 |
| Молоко і молочні продукти | 18,9 | 3,8 | 8,1 | 10,5 | 11,4 | 13,9 | 16,4 |
| Яйця, шт. | 20 | 10 | 13 | 15 | 17 | 18 | 19 |
| Риба і рибопродукти | 1,7 | 0,3 | 0,6 | 0,7 | 1,0 | 1,3 | 1,4 |
| Цукор | 3,1 | 0,3 | 1,2 | 1,9 | 2,3 | 2,6 | 2,8 |
| Олія та інші рослинні жири | 1,8 | 0,3 | 1,1 | 1,4 | 1,4 | 1,6 | 1,7 |
| Картопля | 7,7 | 3,3 | 6,9 | 8,0 | 6,3 | 6,9 | 7,4 |
| Овочі та баштанні | 10,1 | 3,9 | 4,7 | 5,8 | 6,8 | 7,8 | 8,8 |
| Фрукти, ягоди, горіхи, виноград | 3,7 | 0,3 | 0,6 | 1,4 | 2,0 | 2,4 | 2,8 |
| Хліб і хлібобулочні продукти | 9,2 | 3,6 | 7,4 | 7,8 | 7,6 | 8,9 | 8,9 |

Джерело [2, с. 415].

грн. Можна сказати, що формування фактичної структури особистого споживання населення являє собою результат наявності численними споживачами набору товарів і послуг, які максимально забезпечують їхні потреби в умовах обмежених доходів. При цьому можна судити про оптимальність споживчих коштів як характеристику типів споживання однорідних груп домогосподарств.

Такі дані щодо типів домогосподарств необхідно врахувати при обґрунтуванні споживчих коштів.

Узагальнюючи ці окремі дані соціальних проблем домогосподарств, необхідно зазначити, що соціальну політику доцільно розглядати з погляду на необхідність забезпечення товарами і послугами різних верств населення.

Висновки

У цілому державна економічна політика спрямована на забезпечення стратегічних засад щодо прав людини, передбачених Загальною декларацією прав людини та Конвенцією МОП, зокрема Конвенцією МОП №117 «Про ос-

новні цілі і нормативи соціальної політики» та іншими документами, ратифікованими Україною. Саме Конвенція МОП гарантує, що саме держава повинна вжити всіх заходів для забезпечення гідного рівня життя громадян, сприяти прогресу в таких галузях, як охорона здоров'я, житлове будівництво, забезпечення продовольством, освітою, турботою про добробут дітей, становище жінок, умови праці, винагорода найманих працівників, незалежних виробників, захист прав мігрантів, соціальне забезпечення тощо.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник України 2010 р. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 556.
2. Статистичний щорічник України 2011 р. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 557.
3. Суринов А.Е. Доходы населения. Опыт количественных изменений. – М.: «Финансы и статистика», 2000. – 429 с.
4. Економіка домогосподарств. – К.: «Видавничий дім «Корпорація», 2010. – 300 с.

УДК 331.108.2

Л.О. АЛІФАНОВА,
ст. викладач, Європейський університет

Управління трудовими ресурсами через вдосконалення мотивації праці на підприємстві

У статті розглядається процес управління трудовими ресурсами через мотивацію праці на підприємстві.

Ключові слова: мотивація, трудові ресурси, управління, підприємство, методи мотивації, мотиви, стимули, ефективність.

В статье рассматривается процесс управления трудовыми ресурсами через мотивацию труда на предприятии.

Ключевые слова: мотивация, трудовые ресурсы, управление, предприятие, методы мотивации, мотивы, стимулы, эффективность.

The article describes how workforce management through motivation in the enterprise.

Keywords: motivation, human resources management, enterprise, motivation methods, motives, incentives, efficiency.

Постановка проблеми. При переході від централізованої адміністративної економіки до ринкової замість командного методу управління необхідно ширше використовувати методи, які б викликали зацікавленість працювати краще. Це пов'язано з відмовою попередніх уявлень щодо управління, у відповідності з якими ігнорувалася первинний інтерес людини. Мотивація персоналу – одна з найважливіших

функцій менеджменту в демократичному суспільстві, що спонукає до розвитку і самореалізації особистості в рамках загальнолюдської моралі. Саме тому в сучасному управлінні трудовими ресурсами виділяють його антипостсоціалістичний аспект, відповідно до якого всі процеси, які відбуваються у суспільстві, розглядаються з позиції первинності в них людини – особистості.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженням проблематики управління трудовими ресурсами через вдосконалення мотивації праці на підприємстві та його подальшим вдосконаленням займаються такі вітчизняні та зарубіжні вчених економісти: М. Агафонов, В. Радченко, Д.П. Богиня, О.А. Грішнова, І.М. Бойчик, А. Вакуленко, В.Р. Веснин, М.Д. Виноградський, С. Вовканич, Г.А. Дмитревич, Е.А. Шарпатова, Т.М. Максименко, Г.Т. Завіковська, А.М. Колот, С.В. Мочерний, Г. Сиротенко, В.П. Сладкевич та інші.

Мета статті. Визначити управління трудовими ресурсами через вдосконалення мотивації праці на підприємстві та дослідити основні напрями його покращення.

Виклад основного матеріалу. В усі часи і періоди розвитку людського суспільства діяльність людей взагалі, в тому числі виробнича, спонукалася певними мотивами [3]. Мотивація працівників проводиться через заробітну плату,